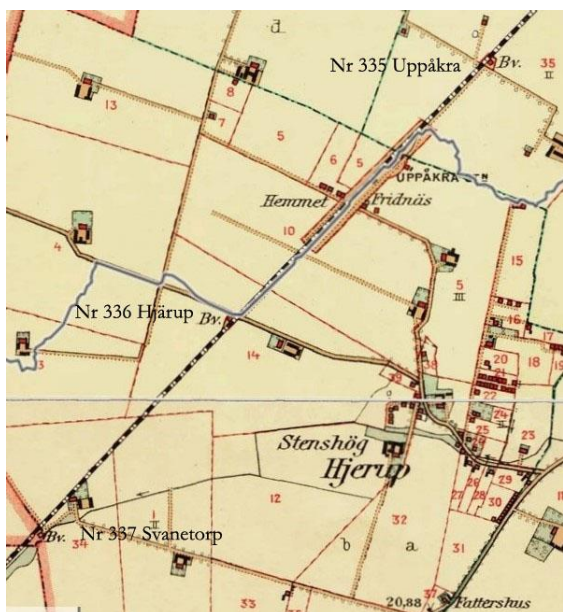

Banvaksstugor och banvakter.

I byn fanns tre banvaksstugor som på kartan är märkta *Bv.* och nu med nummer och namn.

Banvaksstuga nr 337 Svanetorp tillhörde Åkarps stationsområde. Den fanns vid Coyetgården och 608,0 km från Stockholm. Banvaksstugan var av 1855-års modell. Den byggdes år 1862 med liggande timmer. Boyta ca 30 m² med ett rum och kök. På främre gaveln, riktad mot järnvägen, fanns en förstuga med entré och på den bakre gaveln en vedbod. På tomten fanns en vattenbrunn och ett dass.

Fotot på Nr 337 Svanetorp är taget år 1981. Källan är en skrift "Järnvägen Malmö - Lund 150 år". Det är inte bekant när stugan revs/togs bort.

Banvaksstuga Nr 336 Hjärup fanns intill Lommavägen och 606,9 km från Stockholm. Den byggdes år 1874 med tegel. Bostadsytan var här ca 40 m². Banvaksstugan revs före år 1962.

Bilden är tagen år 1911. Stående från vänster, banvaktens svärson Bengt Martin Persson (1884–1969), stationskarl i Åkarp, gift med Selma, banvakten Johan Andersson (1857–1922), banvaktens Herman (1887–1957), Oskar (1883–1966), Otto (1894–1972) och Gerda (1885–1949) med maken Emil Ivarsson (1881–1967). Sittande från vänster Selma Persson (1891–1962) med dottern Ery (1911), banvaktens yngsta barn Ida (1904–1981) och banvaktens hustru Anna Hansson (1860–1926).
Källa: Järnvägsmuseets fotoarkiv, SMTM

Banvakter vid Hjärup 336

1875 - 1899

Hans Christiansson, f. 1849-08-30 i Örsjö (M).

Gift med Anna Persdotter, f. 1849 i Nöbbelöv.

Inflyttad 1875 från banvaksstugan i Uppåkra, där fadern var banvakt (eller järnbanevaktare).

1888 - 1922

Johan Andersson, f. 1857-10-12 i Husie (M), död 1922-01-27 i Hjärup. Gift med Anna Hansson, f. 1860 i Skabersjö (M), död 1926.

Inflyttad 1888 från Malmö, där han varit plåtslagare.

Banvaksstuga nr 335 Uppåkra

fanns intill Väståkravägen och 605,5 km från Stockholm. Den byggdes år 1862 och var sannolikt byggd på samma sätt som den vid Coyetgården.

Banvakter vid Uppåkra nr 335

1857 - 1880

Christian Jönsson, f. 1819-01-23 i Örsjö (M), död här 1880-01-28. Gift med Karna Hansdotter, f. 1815 i Lövestad (M), död här 1882.

Inflyttad 1857 från Skivarps (M). Sonen Hans Christiansson, f. 1849.

Anmärkning: Detta är ingen komplett lista över de banvakter som funnits i vårt område.

Banvakt

Många banvakter hade tidigare varit rallare d v s de som byggde järnvägar. En del av banvakterna hade tidigare varit stamanställda soldater.

Banvaktens huvuduppgift var att inspektera en viss bansträcka och då både själva banan och området bredvid samt att ansvara för att underhåll genomfördes där det behövdes.

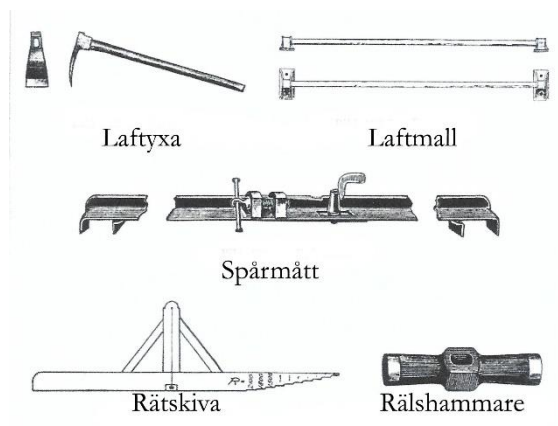
Bansträckan skulle inspekteras varje dag. När det var gjort skulle banvakten han sätta upp brickor på sin stuga och på en stolpe i slutet av sitt område och detta som en signal till lokföraren att allt var under kontroll.

Till en början gick banvakten till fots vid inspektionen. Dressiner tillverkades men sådana fick banvakten inte använda. Senare fick de på egen bekostnad köpa en dressin för att använda i tjänsten. Slutligen köpte SJ in dressiner till sina banvakter.

En dressin kunde fungera på flera olika sätt. Bilden ovan visar en typ där två personer för hävstångerna upp och ner för att få fart. Första varianten var att staka sig fram och en annan variant var att cykla. Det fanns också motordrivna dressiner men sådana användes endast av befälén.

Verktyg som banvakten oftast använde var spade, korp och spett. Det fanns också olika specialverktyg.

Laftyxa, laftmall; Rälen lutar något in mot mitten. Med laftyxan gjordes en uthuggning i slipern och med laftmallen kontrolleras så att lutningen blev den rätta.

Rätskiva; I kurvorna skall banvallen vara doserad så att den yttre rälen ligger högre än den inre. Lutningen var beroende av hur snäv kurvan var. Rätskivan användes för att mäta så att det blev rätt dosering, som gav passagerarna en bekväm passage genom kurvan

Banvakten skulle stå vid rälsen på en förutbestämd plats när ett tåg passerade. Utöver att sätta upp de tidigare nämnda brickorna var detta, att stå vid rälsen, en ytterligare bekräftelse på att allt var som det skulle med banan.

Han skulle också se till att obehöriga inte vistades på banvallen. Behöriga att finnas där var de som arbetade där och personer som köpt en gångbiljett. Gångbiljett??? Att gå utmed järnvägen var närmsta vägen mellan två orter. Man köpte en biljett för att få gå på banvallen och på biljetten angavs att man var där på egen risk.

Banvaktens boendeförhållande var inte alltid så bra. Arbetet med underhåll var tungt och lönen var låg. Arbetstiden var ca 17 timmar per dygn 7 dagar i veckan. Det skapades dock ett system så att de kunde vara lediga varannan söndag genom att en kollega då tog ansvar för att den dagen inspektera två sträckor.

När tågen började gå om nätterna anställdes fler banvakter.

Banvakt betraktades dock som en trygg anställning och arbetet var ganska fritt. Kring stugan fanns mark lämplig att odla grönsaker för husbehov. Fanns grindar vid övergången kunde de skötas av hustrun som då fick lön för det arbetet.

På 1930-talet började SJ använda mätvagnar för att upptäcka fel på spåren och antalet banvakter minskade. I början av 1960-talet var yrket banvakt helt avvecklat.

Referenser:

- K G Hansson Hjärups
- Nils Gunnar Nilsson Hjärup
- Sveriges Järnvägsmuseum och Järnvägsmusei Väners årsbok 2008
- Jöran Johansson redaktör för Banvakt.se.

